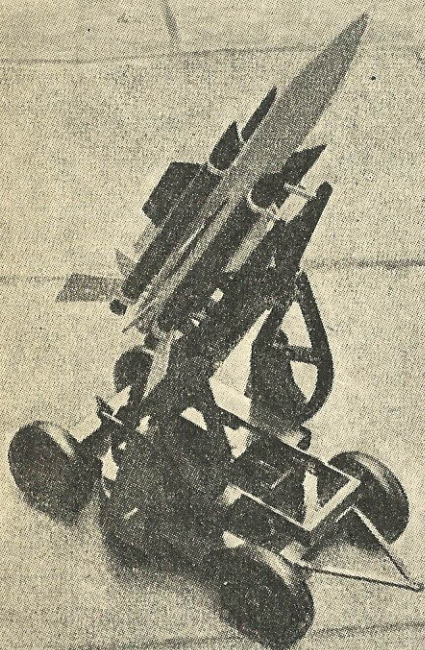

צקלון

צבא הגנה לישראל
הוצאת מערכות

צקלון

לקט תרגומים

תוכן הענינים

- מלחמת ששת הימים הקול דא־פוקיאר 3
"חקר הביצועים" — כיצד קם ומה פעל? הד"ר ד. ה. מיסציל 16
"פטרול סנאפו" ו. א. באטלר 23
מדף הספרים 32

צבא הגנה לישראל
הוצאת "מערכות"

אב תשי"ז - אבנוסם 1957

מ. 53 (כרך ה')

תמונת השער

"ציפורי-הרעם" — קליע נגד־מטוסי בריטי

בבריטניה הוקם כבר הרגימנט החדש של הארטילריה הנגד מטוסית, החמוש "בתאנדאר־בירד", קליע נגד־מטוסי המצויד ב־4 רקיטות־מאיצות, המקנות לקליע את מלוא ההתקפה הנחוץ להמראתו — והן "נושרות" מעליו, משמלאו תפקידן. הקליע מונחה מרחוק — ובדרך־כלל מתוך מוצב תת־קרקעי, בו נמצא הצוות. פשטותו ופשטות תפעולו מאפשרת אימון קצר; כן פשוטה ונוחה־לתפעול מערכת המכ"ם המשמשת לכינונו והנחייתו. החומר־המניע — מוצק.

מלחמת ששת הימים

הקולונל דא־פוקיאָר

(המשך מחובר' 62)

יום 5 בנובמבר

שיחק המול, ולא הערפל (המופיע תכופות מאד בעונה זו של השנה) ולא הרוח, לא היו למכשול למבצע „טלסקופ“. מיד לאחר הכנה-אווירית קצרה אך נמרצת, אשר בעיקרה היתה הבזקת מקלעים, קפצו שני הגלים של צנחנים. הגל האחד, הבריטי, שמנה 780 איש — על שדה התעופה של גאמיל; האחר, צרפתי, בן 450 איש — בדרומה של פורט-סעיד. הבריטים, בפיקודו של הבריגדיר באטלר,

הצליחו להשתלט עד מר
הרה על שדה התעופה;

ולשעה 10 בבקר הם הצִיִּי
ליחו אפילו לסלק את

המכשולים בהם היו מר
שובשים נתיבי-ההמראה.

הצרפתים, בפיקודו של
הקול-לוֹיִטִי קונן, הודות

למהירות פעולתם בצעו
את משימתם המורכבת

חרף מסיבות קשות, ועוֹרִי
ררו התפעלות רבה לא

רק בקרב הבריטים, אלא
אף אצל הקצינים הזרים

שבשרות האו"ם, אשר
מאוחר-יותר התקשו לה־

אמין, כי 450 איש יכלו
לצנוח לתוך חלקת-שטח

מוקפת מים המהווה מ־

מקורות ומחברים

(הארות והערות לקורא)

מלחמת ששת הימים מאת הקולונל דא־פוקיאָר

חלקה זה של הסקירה על המלחמה בין ישראל למצרים ועל מלחמת בריטניה-צרפת במצרים (חלקה הראשון הופיע ב„צקלון“, חוב' 52) מעביר לנגד עינינו, בצורה ממצה ותוך הברקות — כמעט שניתן לומר, בחן-צרפתי — את פעולות בעלות-הברית המערביות החל ב־5 בנובמבר, הוא יום הצנחת הצנחנים הבריטיים והצרפתים בפורט-סעיד, וגמור בחצות ליל 6/7 בנובמבר, הוא הליך בו נכנסה לתוקפה „הפסקת-האש“ במצרים, שבאה כתוצאה מפחדים מדיניים שנפלו על ראש ממשלת בריטניה, סר אנתוני אידן. בסוף הדבר שלו מעריך המחבר את תוצאותיו של מסע-המלחמה הבריטי-צרפתי בישראל. לדעתו, העדרה של מטרה ברורה וחד-משמעית — הוא-הוא שסיכל את המאמץ הצבאי.

הסקירה לקחה מתוך הירחון „כוחות-האוויר הצרפתיים“
("FORCES AERIENNES FRANCAISES")

„חקר הביצועים“ — כיצד קם ומה פעל? מאת ד"ר דונאד וו. מיטצ'ל

„לא בכוח, אלא במוח“ — אמרה שגורה זאת אינה באה לבטל את חשיבות צבירת הכוח; ברם, מבקשת היא להדגיש את ערכו הרב של המחשב. חקר ביצועים הוא המונח האמריקני למה שנקרא תחילה בפי הבריטים „החקר המבצעי“; וענינו — גישה מנתחת לסוגיות-המלחמה השונות, במטרה לפתור אותן פתרונות יעילים-יותר, בין השאלות אשר „חקר הביצועים“ עסק בהן היו כאלה המעסיקות והעשויות להעסיק גם את ישראל.

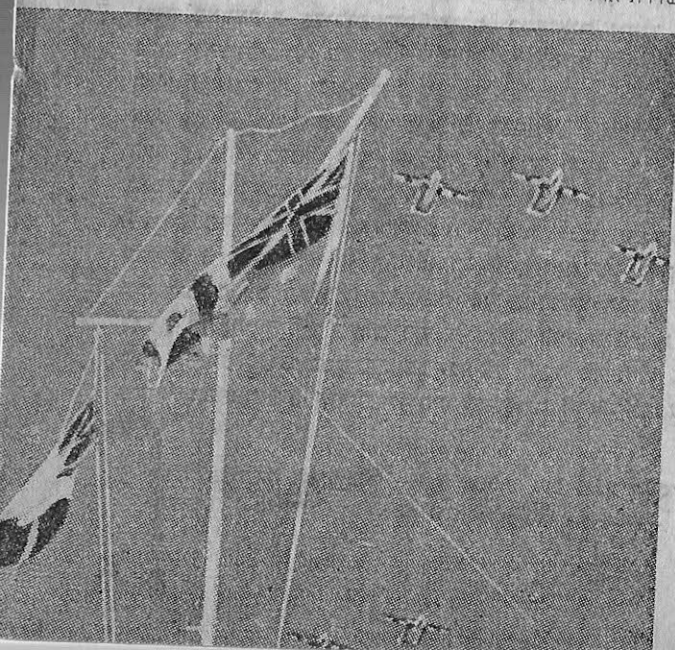
המאמר לקוח מתוך „ירחון צבא-הצי“ האמריקני
("MARINE CORPS GAZETTE")

„פטרול סנאפו“ מאת ויליאם או. באטלר

בלשון נקיה יתורגם שם הסיפור כ„פטרול שכולו שיבושים“, אך בלשון ה„חבראי“ ינתן לו שם „עסיסי“ יותר, — „פטרול-באלאגן“. מכל מקום, חששנו למסור בכותרת המזדקרת-לעין שם זה, העסיסי-כאילו, ובלשון נקיה אין כדי למסור מלוא ריחה-הניחוח שבאותה כותרת כמקורה-בלשון-אמריקה. השארנו, איפוא, את השם הלועזי.

המדובר כאן בפטרול אשר ערכו אמריקנים בנורמנדיה, במלחמת העולם השנייה, נגד הגרמנים — ואשר בו כמעט שמעכו אותם פגזיהם-שלחם; דבר הקורה, כמסתבר, גם „כצבאות המהוגנים ביותר“, — כצבאות המהוגנים ביותר, אשר הסיפור מתורגם מתוך ירחון הרשמי של המשמר הלאומי „בארה“ ב. „איש המשמר-הלאומי“

(„NATIONAL GUARDSMAN“)

שולש ישריזוית שאורך שתיים מצלעותיו 350 מטר, ואורכה של השלישית כ־500 מטר. כשהם מסועים סיוע מדויק ביותר על ידי מטוסי זרוע־אוויר של הצי, הצליחו הצנחנים לתפוס את מפעלי המים ואת שני הגשרים היציבים, גשר־הכביש וגשר־מסה"ב, כשהם שלמים. רק גשר־הסירות פוצץ, ממש לפני בואם.

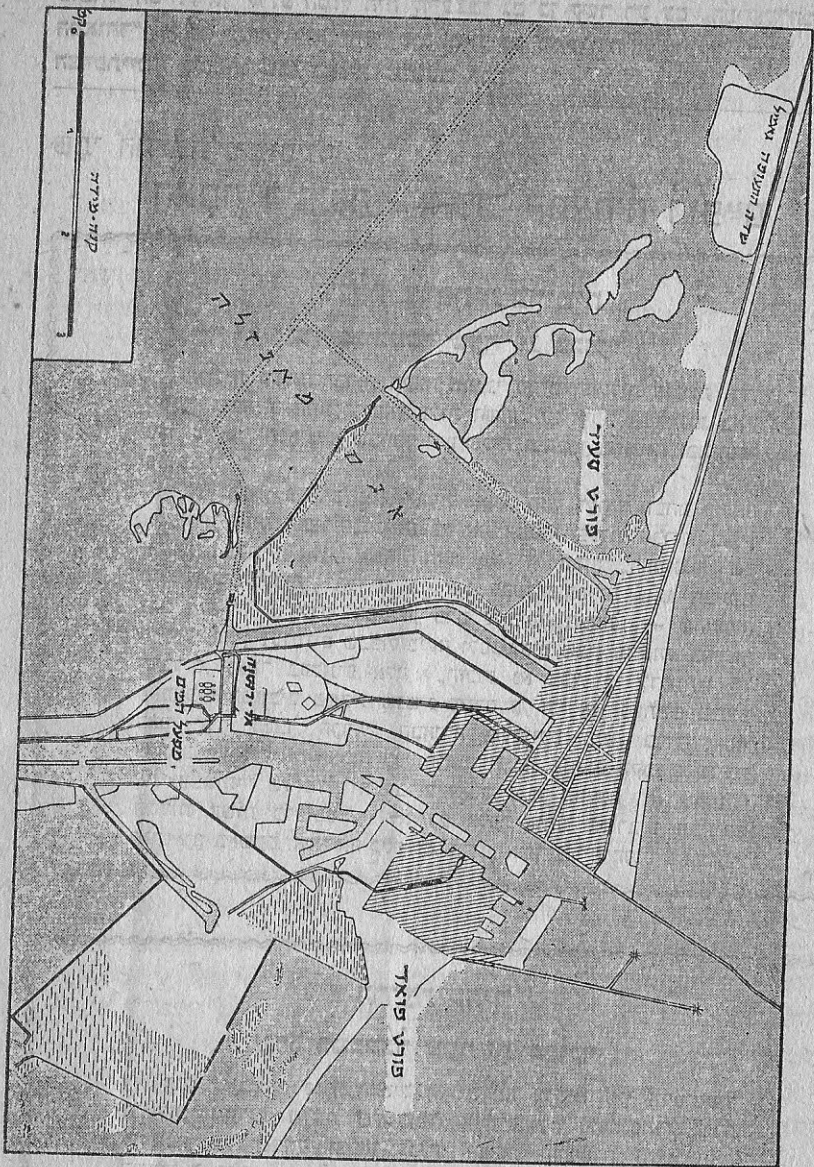
המבצע, אף כי נערך בכוחות שהיו פחותים מן האפשר, היה איפוא בגדר הצלחה גמורה. ההתנגדות המצרית החלשה בפיאותיה הדרומית והמערבית של פורט־סעיד נבלמה בקלות על ידי סיוע מן האויר. סיוע אוירי זה ניתן במימדים ניכרים, שכן הוא התבטא בנוכחות מתמדת־כמעט של 4 מפציצי קרב, לכל אחד משני גופי הצנחנים. המגינים נמחצו ממש, כמעט ללא הפסק, תחת הירי המתמיד של רקיטות ומקלעים.

בצהריים יכול היה מטוס דאקוטה, שעמד לרשותו של המפקד־הראשי הצרפתי, לנחות ללא כל קושי בשדה התעופה של גאמיל. המחזה של 4 המטוסים ה„מבזיקים“ במקלעיהם בתמידות במרחק של פחות מ־2 קילומטרים משם, והתנגדותם החלשה מאוד של הכוחות המצריים, נתנו יסוד להנחה, כי כניעת העיר תבוא עד מהרה. לרוע המזל, התקשורת והארגון שנתנו לפיקוד — אשר התבססו על ההנחה, כי מבצע מוצנח זה אינו אלא פלגת־חלוץ שהוטל עליה להחזיק בשדות התעופה של פורט סעיד ובפתחי־ההפצה מתוכה, ואולם חלשה היא מכדי להשיג את נפילת העיר — הקשו על הניצול המהיר של ההצלחה.

לאמתו של דבר, הבריגדיר באטלר, אשר להלכה ניצח על שתי הפלגות — היה לו קשר אלוהוט עם הפלגה הצרפתית, וכן היתה לו האפשרות לקיום קשר אתה באמצעות הליקופטרים. אולם, במציאות ניהלו שתי הפלגות פעולות שהיו בלתי תלויות אחת בשניה — ואשר אי אפשר היה להחיש את קצבן אלא על ידי משלוח תגבורות. התגבורות שנכללו מראש בתכנית, בצורת הצנחה־נוספת בשעות אחה"צ, לא היו אלא 400 צנחנים צרפתיים נוספים; ואילו בשביל הבריטים — הצנחת ציוד בלבד. גוסף על כך, שיבוש חמור צמח מן התקשורת הרעה שבין הבריגדיר באטלר והגנרל סטוקואל, אשר נמצא אי־שם בים, באניה „טיץ“, עם הפיקוד־המבצעי־המאוחד, שעליו הוטל לנצח על הפעולות האויריות־יבשתיות. במציאות, לא הספיקה התקשורת לרשותו של פיקוד־מבצעי־מאוחד זה אלא כדי לעמוד על מהלך־התגשמותה של התכנית. המפקד האחד אשר היה ביכולתו לדעת את המתרחש בקרב ולפקד עליו, היה הגנרל ג'יל¹, אשר — בהתעופפו מעל לפורט־סעיד במטוס־מוצב־הפיקוד שלו — היה „בתוך הענינים“ לגבי כל גלגולי ההתפתחות. תודות לו היו למפקדים הראשיים, שנמצאו בקפריסין, ידיעות

¹ מפקד הצנחנים הצרפתיים — על פעולתו ועל מוצב־הפיקוד־המוטס שלו קרא ב„מבצע סלסקופ“ („מערכות“ ק"ד, עמודים 83 — 81), המער.

יורת הקרב

טובות יחסית: אך לרוע המזל היה לרועצמו גם כן קשר רע עם „הפיקוד-המבצעי-
המאוחד“, וקשר כמעט ולא יותר טוב מזה עם מפקדו-הוא (מפקד כוחות היבשה
הצרפתיים), ששטחו שכן באניה „גוסטב אדה“.

שתי הודעות טיפוסיות:

האמת היבשה – והכוב המצמיח כנפיים

הודעה צרפתית-בריטית

מ"ד בנובמבר שעה 10 בבוקר

אזירות בעלות-הברית תקפה מתקני מ"ס וסוללות חופיות נגד-
מטוסיות באזור התעלה, מאז עלות השחר, כלי-רכב אשר נעו באי-
סדר על פני הכבישים שבחבל איסמעליה הותקפו ברקטות ובתותחי-
מטוס.

חצי מליון עלונים הוטלו בליל אמש, מעל לקהיר, ובהם קריאה
אל האוכלוסיה המצרית, כי תקבל את הצעות בעלות-הברית בענין
התעלה, עלונים אלה, אשר הוטלו על ידי מטוס „הסטינגס“ של
חיל-האוויר-המלכותי, הכריזו כי אין לבעלות-הברית שום תביעות
לגבי מצרים או לגבי התעלה, פרט לתביעה האחת: — שהתעלה
תועמד מחוץ לעניינים שבפוליטיקה ולסכסוכים שבין מדינות, בהמשך
הדבריה, נאמר בעלונים אלה: „הזכרו נא בכך, כי לרשותנו כל
האמצעים הנחוצים בשביל שנשיג מטרה זו, וכי אנו נשתמש בכולם
באם יהיה הדבר הכרחי. הבחירה שלפניכם הינה ברורה: או
שהנכם מקבלים את הצעות בעלות-הברית, או שהנכם מקבלים עליכם
את תוצאותיה של מדיניות עבדול נאסר, אשר תהינה לה השפעות
חזרות קשות כלפיהם — לא רק כלפי אותם לאירבים מביינים
הנושאים באשמה, אלא אף כלפיהם, הרוב, אשר נקיים הנכם מאשמה“.

הודעת קהיר

מ"ד בנובמבר שעה 10 בבוקר

בבוקר, בשעה 07.30, הטיל האויב את צנחניו על פורט-סעיד
ובשלוש נקודות שונות של חבל פורט-סעיד: פורט-פואד, שדה
התעופה של גאמיל ובבאז גבנה הצבא, המשטרה והאוכלוסיה
השמידום כלי.

ביחוד היה זה תודות לגנרל גיל, שהגל השני של הצנחנים הצרפתיים —
אשר לפי התכנית נועדו או להתגבורת לפורט-סעיד או לתפיסת פורט-פואד —
צנח על נקודה שניה זו, דבר אשר איפשר לתפוס אותה מבלי שתיירה ירייה אחת.

מן הראוי להעיר כאן כי ארגונו הלקוי של הפיקוד נבע בעיקרו-שלה-דבר מן
התפיסה, שפותחה מלכתחילה, כי יהיה זה מבצע של כוחות מוטסים העולים בחוף
אויב. אשר למבצע-המוטס אשר נערך עתה, מעולם לא ראוהו אלא בתור הכנה
למבצע העיקרי — הכנה שנערכה עתה, ערב יום הפלישה, במקום שתערך באותו
יום עצמו. מתוך תפיסה זו נבעה העובדה, כי למבצע המוצנח לא נקבע שום
מפקד בעל סמכויות נרחבות, וכי הממונים על כוחות היבשה לא ניסו אפילו
להגיע אל החוף בהליקופטרים, מאחרי הצנחנים.

לבסוף, אף האפשרויות האוויריות, או המוטסות, לא נוצלו אלא למחצית;
דבר אשר ממש קשה להעלותו על הדעת, שעה שיודע הנך מה היו המאמצים
שנעשו בשביל ללכד ולכנס את הספינות לציר-התובלה.

מפקד הגייסות היבשתיים וסגנו, שנמצאו בתוך שתי ספינות שונות, לא
היתה להם, בשום זמן שהוא, היכולת לזרז את בואן של התגבורות, ויצוין במיוחד,
כי לא היה ביכולתם לנצל את שדה-התעופה גאמיל לצורך פעולות נוספות. הפעולה
היחידה בה נקטו הם היתה, לרוע-המזל „שואתית“ (קסטטרופלית, בלשון המחבר),
שכן יש לשער, כי היא אשר הביאה לידי כך, שכניעתה של פורט סעיד — „לא יצא
ממנה ולא כלום“.

אכן, מושלה המצרי של פורט סעיד, שלא היה ביכולתו לעמוד בפני פעולה
מן האוויר, טלפן בשעה 16.00 אל הקולונל קונן, וביקש ממנו לעצור מיידית בעד
פעולת המטוסים, שכן יוצא הוא אליו על מנת להכנע. ואמנם התייצב המושל,
ואתו מפקד הגייסות המצריים והקולונל הממונה על המשטרה, הבריגדיר באטלר,
אשר קצין הקישור שלו הודיעהו מיד על כך, הגיע למקום בהליקופטר. יש עדים
האומרים, כי העובדה שהוא היה אחד מאלה אשר רק לא מזמן קיימו עדיין את
ה„כיבוש הבריטי במצרים“ קיררה את אורתה של אותה פגישה. יתר על כן,
מידת-סמכותו לא הניחה לו להכתיב את תנאי הכניעה, והיה עליו להעביר ענין
זה להחלטת מפקדו. הוסכם, כי הצדדים יוסיפו לקיים מגע טלפוני אך בינתים
ירד לילה, ואתו חזרה לעיר השלוה והקרבות חדלו.

בהתחשב בזמן הנדרש להעברת התשדורות, ובאורך הנוסחאות, תנאי הכניעה
לא הגיעו אלא סמוך לשעה 22.00, אותה תשדורת, אשר בדומה למסע-המלחמה
כולו היתה רוויה הדי זכרונות הסטוריים מסולפים — התחילה במלים הגורליות:
„הכניעה תהיה ללא תנאים“. לא היה בכך משום חריצת משפט קולע לגבי מפקדים
מצריים אלה, שרצו להפסיק את הקרב בסכנם את הקריירה שלהם, את עתידם
ויתכן אף את חייהם.

בדרום, הצנחנים הצרפתיים — אשר כתמיד גילו סקרנות, למצוא היכן הוא האויב — נכנסו משעה 9 בבוקר לתוך רצועת האדמה הצרה. המוליכה לעבר הדרום, והחלו מתקדמים בה. יחידות-משנה קלות אלו, אך כפסע היה בינן לבין הפגעות מידי אווירית בעלות-הברית, אשר נתכונה להבויק אותם במקלעיה. האמת היא, כי התכנון — שהיה נאמן גם הפעם לאותן שגיאות-ראיה המציינות כמעט כל נחיתה מושטת — לא הביא בחשבון, כי כוחות הברית יפציצו מתוך פורט סעיד לפני היום שנועד לכך (7 בנובמבר). את „קו ההפצה“ — אשר מעבר לו מותר לאוויריה לתקוף מבלי חשש שתפגע בגייסות צידה-היא — קבעו איפוא ל-6 בנובמבר לאורך פיאות-הדרום של העיר.

„הצרפתים... כתמיד גילו סקרנות, למצוא את האויב...“ — מסקר לכוחות צרפת בקפריסין, קודם צאתם לקרב.

מיד התערבו בענין המפקדים-הראשיים של כוחות-היבשה מזה, ושל כוחות אוויר מזה, על מנת „להגמיש“ הסדר נוקשה זה; והחל מצהרי-היום יכלו היחידות לעלות על הנתיב המוליך אל הדרום. לרוע המזל, התקדמות זו חודשה באמצעות יחידות צנחנים בריטיות וצרפתיות, אשר לא היו להן אמצעי תנועה פרט לכלי-רכב קלים במספר מוגבל. יחידות אלו נאלצו על כן לפעול בזהירות, ומה גם שהמדובר היה בנתיב זה, שבו ניתן לטמון בנקל מארבים. במקביל לעלית הגייסות מתוך הספינות אל החוף הגיעו אל היבשה גם מפקדי כוחות-הקרקע, הן הבריטי והן הצרפתי — מקומם היה למרגלות פסלו של דאָלספס.

בין השעה 16.00 לשעה 22.00 התפתח המצב במהירות. הפיקוד המצרי, אשר הלילה שהררו מן האיום האווירי, יכול לשאוף אוויר, פקודות נתקבלו מקהיר בטלפון — בעת-רובעונה-אחת — אצל המושל ואצל הקונסול של ברית-המועצות. כלי-רכב המצוידיים ברמקולים פשטו בעיר, על מנת לעורר את האוכלוסייה להתנגדות. סיסמת-היסוד היתה, כי פריז ולונדון הופצצו על ידי הרוסים, וכי על פורט-סעיד רק להחזיק מעמד עוד מספר שעות. החיילים „נמסו“ ונעלמו בתוך האוכלוסייה, בעוד מתנהלת חלוקת כלי-נשק לצעירים. מפקד המשטרה נטל את הפיקוד לידי, בדחקו את המושל ואת מפקד הגייסות למקום שני-במעלה. יתר על כן, המושל קיבל פקודה מפורשת מקהיר לדחות את תנאי הכניעה. לאמיתו של דבר, לא נתנה אפילו תשובה לאותן הצעות; מבצע „מוסקטר“ יכול היה איפוא להתבצע בהתאם לתכניות שנקבעו-מראש.

יום 6 בנובמבר

יום 6 בנובמבר נפתח בסימן תנאים לא נוחים. הרוח היתה נסערת מאוד, הכבידה על ביצוע העליה מן הספינות אל החוף, והיתה מונעת כליל את המבצע המוטס, אלמלא נתרשח הלז כבר ביום הקודם. זאת ועוד: תופעות השמליות בלתי תקינות שיבשו את שידורי האלחוט ארוכי הטוח; וקשר המברקים, בין קפריסין מכאן, לבין פריז ולונדון מכאן, היה לקוי מאוד. הצי שמנה כ-140 אניות, נתחלק לפי שתי גזרות: גזרת פורט-פואד — לצרפתים; גזרת פורט-סעיד — לבריטים.

במבואות פורט-פואד לא נתגלתה התנגדות כלשהי, שכן העיר כבר נכנעה לצנחנים. לתותחי הצי הצרפתי לא היה אפוא צורך להתערב במהלך הפעולות. בפורט-סעיד — אף כי לא היתה שם שום התנגדות מאורגנת-באמת — נורו מתוך הבתים יריות רובים מרובות. הפיקוד הבריטי נצטוו להמנע, במידת האפשר, מהרעשה ציית; אך לנוכח האבידות שנגרמו לכוחות הבריטיים קבלו אנשי הצי את האישור להפעלת תכנית האש.

מספר פגזים שנורו — ושריפה בתוך שכונה מוזנחת — שריפה שמקורה יכול באותה מידה להיות במגורת נפט שהתהפכה — אפשרו לתעמולה המצרית ברוכת הדמיון להפוך את פורט-סעיד ל„סטלינגרד“ חדשה — עיר מעונה קדושה. שיק המזל, וצולמו תצלומי אוויר אשר אפשרו עד מהרה להעמיד את הדברים על אמיתותם.

בעוד שהאספסוף שבאוכלוסייה, בנצלו את אי-הסדר הכרוך במערכה המתחוללת בעיר, בוז כליל את המספנות, ואת איזור הנמל בכללו — שנתעטף בעשן השחור ממכל נפט, שהוצת על ידי המצרים — עלו היחידות מן הספינות על החוף והחלו תופסות, צעד אחר צעד, את העיר.

שם, מנותקים כליל ממטותיהם, המתינו לשוא לכניעת העיר. מזג האויר הרע והלילה הכבידו עליהם שם, אך הם חזרו, איש איש אל אניתו, רק בשעה מאוחרת — ושם הושמעה להם החדשה אשר הפתיעתם: צוותה, "הפסקת אש" לשעה 2359.

חדשה זו הגיעה אל המפקדים הראשיים שבקפריסין, בהיותם עוסקים בארוחת הצהרים, בצורת הודעה ממר אידן, בה ציוין, כי "הפסקת האש" נועדה לשעה 17.30. החלטה זו, אף כי היתה פסקנית ונחרצת, אי אפשר היה לומר, כי היתה בלתי צפויה בתכלית, לנוכח התפתחותו המהירה של המצב הבינלאומי. רוסיה, לאחר שרמסה את ההתקוממות ההונגרית, החלה מאז אמש עוסקת באופן פעיל בענין מצרים. כבר ראינו את התפקיד אשר שיחק הקונסול הסובאטי בפורט סעיד. ידיעות אחרות נתנו מקום לחשוב, כי במשך יום 5 בנובמבר התכוון הקולונל עבדול נאסר לנטוש את השלטון — וכי החלטתו להשאיר ולהמשיך באה כתוצאה מהתערבותו של השגריר הרוסי ולאחר שניתן לו הבטחון, כי יתמכו בו. תמיכה רוסית זו אמנם ניתנה לו — והיא לבשה את הצורה של הבטחת משלוח מתנדבים ושל האיומים כלפי ממשלות צרפת ובריטניה במכתביו של המרשל בולגנין.²

בארצות הברית היה זה בדיוק יום בחירת הנשיא; ואין ספק, כי הנשיא אייזנהאואר, אשר עמד בקשר טלפוני עם מר אידן, ודאי שעמד בתוקף על כך, כי "הפסקת האש" תוכרו עוד בטרם צאת הבוחרים אל הקלפיות. עובדות ידועות אשר נחרחו ב־6 בנובמבר, ולאחר אותו מועד, נותנות מקום למחשבה, כי הדיפלומטיה האמריקאית — אשר הפעם היו לה אותן מטרות עצמן כלדפלומטיה הרוסית — השכילה להגזים מעבר־לכל־מידה במסירת הידיעות, אשר הציבועו על כך, כי הנה התערבות רוסית קרבה־ובאה.

על־אף מצב דברים זה ניתן לשער, כי ההחלטה על "הפסקת האש", שנתקבלה על ידי מר אידן לבדו, הוכתבה לו יותר על ידי שיקולי מדיניות הפנים מאשר על ידי אלה של מדיניות החוץ. בעוד שבצרפת מצויה היתה אחדות־דעות כלל לאומית (פרט לקומוניסטים) שתמכה בממשלה, הרי בקרב האנגלים, ואפילו בקרב אלה שבמפלגה השמרנית, שררה מחלוקת חריפה.

קבלת ההחלטה על "הפסקת אש" לפני שנתפשה התעלה בשלמותה — היו לה מסקנות ותוצאות שחומרן לא נפלה מזו של הפתיחה לפעולות אלה. ניתן לקוות, כי אותה החלטה נתקבלה רק לאחר שהרהרו בה באופן שקול ומספיק, ומתוך ראיית־דברים בהירה בתכלית; הגם שפרישתו של מר אידן מן השלטון, דומה כי אין בה כדי לאשר הנחה זו.

⁽²⁾ האיומים המפורשים והקשים שבכולם כלפי ישראל נשמטו כנראה מתוך זכרוננו של המחבר, בשעת הכתיבה. — המועד.

המפקדים הראשיים, ששררה ביניהם אחדות־דעות מלאה, לאחר שבתנו וקבלו את כל המסקנות הצבאיות מ"הפסקת אש", שתוכרו בשעה 17.30, דרשו בתוקף, כי ידחו את מועדה עד לצהרי יום המחרת. בהתחשב בידיעות הנוחות שנתקבלו והלכו בינתיים, ניתן היה להביא בחשבון, כי באמצעות הצנחות נוספות אפשר היה לבצע עד אז את תפישת התעלה בשלמותה. לרוע־המזל, בשעה 4 אחרי הצהריים נקבע סופית מועד "הפסקת האש" לשעת הצות.

הפקודות להפעלת פלגות החלוץ נשלחו מיד על ידי המפקדים הראשיים; אך לאמתו של דבר, לא הגיעו הן מעולם עד אל יחידות החוד. יחידות אלו, בהנהגת הבריגדיר באטלר והגנרל מאסיו, הגיעו עם לילה עד למבואות אל־קנטרה. יש אומרים, אפילו, כי סיוור־גיפ חצה את העיר; אך "הפסקת האש" הגיעה אל משמרות קדמיים אלה שעה שהם נתארגנו מחדש, בקילומטר 37.5, בשביל להנות שם משך הלילה. אל־קנטרה נשארה בידי המצרים.

לאחר הקרב

לנוכח "הפסקת האש" רבה היתה המרירות בקרב הגייסות — ומה עוד שההתנגדות המצרית היתה חלשה, ואבידות בעלות־הברית קלות היו (כ־20 הרוגים אצל הבריטים ו־10 אצל הצרפתים). הבריגדיר בטלר עצמו מספר, כי שעה שעסק בעצירת חייליו ברגע של "הפסקת האש", הגיח אחד מן הצד, זינק לקראתו, ואמר: — "מה אתה עושה המפקד?"

"חיילים להיעצר — כזאת היא הפקודה".

"ובכן, יודע אני, כי אדמירל אחד, נלסון שמו, שם פעם את שופרת הראיה אל עינו הסתומה שעה שקבל פקודה מעין זו".

הגבלה הסטורית זו — היה בה כדי לסכם סיכום קולע את מצב רוחם של כל הלוחמים, אשר צייתו לאותה פקודה מתוך מרירות, וכאילו כפאם השד. לרוע המזל, לא היה במציאות שום קנה־מידה משותף בין נלסון, שנמצא בראש גוף־החלוץ של צי העורך במצעי־תגמול — לבין המפקדים בעלי־הברית של חיל־המשלוח, שלא היה אלא, "חייל" בלוח־האשקו־הדפלומטי של האו"ם. הכרח הציות חל עליהם פ־כמה, לאחר שלא ידעו כלל מה הנם המורים במשחק המתנהל. לאחר המעשה ניתן לחשוב, כי באותו משחק שנתרחש בימים ההם מצוי היה, מעל לכל, יסוד רבו־עצום של "בלוף" — יסוד שהוכנס על ידי הרוסים, אולם הרוח־בהוגבר על ידי האמריקאים, שבעקבותיהם יהלכו עתה האנגלים, אשר הרגישו צורך להצדיק את ההחלטה שקבלו. לצרפתים, שהיו מופתעים למדי, ושלא נשתכנעו אלא מעט — נודע, בזה־אחר־זה, כי אוירונים על־קוליים טסים ועוברים מעל לקפריסין, שציי־מטוסים חוצים את מרחב תורכיה, שלמעלה מ־150 מטוסי־קרב כבר נמצאים בבסיסים שבסוריה, שאת שדות־התעופה שבמצרים מתקנים בקדחתנות — וכללו־של־דבר, שמצויים כל הסימנים להתערבות רוסית,

לפחות אוירית. דימהר — אך מאוחר מדי — נתגלו הידיעות האלו כחסרות יסוד. אולם השפעתן המזקת על דעת הקהל בארצות שונות כבר עשתה את מלאכתה; והגבילו זרילזו הבהלה שבמערב, מזה והתעמולה הנאסרית המבישה — מזה. בשכחן את החוב שחבו לצרפתים ולאנגלים, אשר הכניסו אל הפרוזדור המוליך להי תרבות, לא דברו עוד הארצות הערביות אלא על רוסיה ידידתן הגדולה — בהשמיטן, עם זאת, כל ציון לכך, כיצד הופגנו זה עתה בהונגריה יחסי-ברית וידידות רוסיות אלו.

אכן, גם אם כל התעמולה הזאת בענין רצונה של רוסיה להתערב התערבות מזוינת לא התבססה על שום דבר של ממש, הרי — לעומת זאת — כלי-הנשק שנתפסו על ידי בעלי הברית בפורט סעיד הוכיחו, כי היה לצבא מצרים ציוד חדיש-בתכלית, ולוח-תקני-החימוש של יחידותיו עלה בהרבה על זה שבצבא הצרפתי והבריטי. כך, לעומת עצמתו של חיל המצב של פורט סעיד — 3 גדודים, שמהם אחד של „משמר-לאומי“ — הרי הציוד שנתפס שם עלה על הדרוש בשביל 5 גדודים. הצנועה שבהערכות, שניתן לתת בענין זה, היא כי הציוד הרוסי, שאיכותו היתה מצוינת, מצוי היה בשפע רב וגדוש. עם זאת, הדינים וחשבונות הישראליים — אשר מבחינה זאת מידת-ידיעתם היה מרובה מזו של דינים-וחשבונות שלרשות בעלות-הברית — מדגישים, כי הצבא המצרי היה אמנם מצויד טוב יותר ב-1956, אך איכותו נפלה עתה בהרבה מזו שהיתה לו ב-1947.

כדרך הטבע, היו ל„הפסקת האש“ הדים והשפעות ניכרים בכל הארצות הערביות. לאחר רגע של תדהמה, מיד לאחר ההתקפה על מצרים, רבות ממדינות אלו דאגו לכך, כי יעלמו, ללא רעש והבלטה, תצלומיו של עבדול נאסר, אשר היו מקשטים שם את החנויות ואפילו את בנייני הצבור. תמונות אלה הוחזרו מיד למקומותיהן ב-7 בנובמבר; ובאותו זמן עצמו החלו מגלים כל חוגי האוכלוסיה במזרח התיכון הרגשה בולטת של אי-אמון וחשש לגבי כל מגע עם בריטים וצרפתים. בפורט-סעיד, ביחוד, לא היה לצרפתים ולבריטים כל הזמן שום מגע עם התושבים. הם שהו שם לצידה של אוכלוסיה מוכת-אימה, ולעולם לא עלה בידם להפעיל מחדש בשלמות מפעלים ומתקנים אשר הוצאו כליל מכלל שימוש על ידי מעשי הבלה שלוחי-ירסן. אותה תגובה עתיקת-יומין של נדד ההורס כל דבר שבנה איש-הישוב, נתגלתה עתה מחדש בהריסת המכונות, הסדנאות והמפעלים. כל האוכלוסיה הבלתי-מוסלמית בקשה לה מקלט ב„הג-אלם זהיר“ — והחלה מסתערת על הקונסוליות, בשאפה לנטוש את הארץ, כשהיא נתונה לאימתו של גל אדיר זה של משטמה ושנאת-זרים.

* * *

אי אפשר לשפוט במושגים ואמות-מידה מוחלטים את ערכו של מסע-מלחמה זה; כי למול תוצאות שליליות בלתי אמצעיות ומידיות — גם אם לא תמיד בולטות

מאזן בצעונות של כוחות-האוויר

ה צ ר פ ת י ם

מן 1 ועד 6 בנובמבר (ועד ככלל)

חיל האוויר

מטוסי קרב	
גיחות	302 —
שעות טיסה	435 שעות 50 דקה
התוצאות	24 מטוסים שהושמדו
	35 מטוסים שניזוקו
	מספר רב מאד של טוללות הגנה-נגד מטוסית, מתקני מכ"ם, וכלי רכב וטנקים אשר הושמדו או ניזוקו קשות.
מטוסי סיור	
גיחות	70 —
שעות טיסה	111 שעות 50 דקות
התוצאות	1600 מטורים של סרטי מצלמה שצולמו
	43 סיורי-ראיה
מטוסי תובלה	
גיחות	48 —
שעות טיסה	250 —
התוצאות	1014 אנשים שהוצנחו
	37,5 טון של ציוד והספקה שהוטלו
זרוע האוויר של הצי	
מהלומות אוויר (ע"י מטוסי „קורסאר“)	
גיחות	131 —
שעות טיסה	301 —
התוצאות	פריגטה אחת שניזוקה
	” ” שטובעה
	כ-50 כלי-רכב וטנקים שהושמדו וניזוקו
השגחה על אזור הפעולות (ע"י מטוסי TBM)	
גיחות	53 —
שעות טיסה	214 —

הללו מאוד לעין — היינו צריכים להציג, ולשקול, חזיונות חיוביים; כגון, גלוי־פניה ברבים של הקנאות האיסלמית, השיפת החדירה הרוסית במזרח־התיכון, התעוררות הכרתה של אירופה, הקמת חייל בין־לאומי, ועוד ועוד, אשר רק העתיד בלבד יוכל לפסוק לגבי מידת חשיבותם.

עם זאת, באם נקבע בתור אמת־מידה אותן התוצאות אשר דעת הקהל בקשה אותן משיגור חיל־משלוח זה: — פתיחתה מחדש המהירה של התעלה, ותמותת הרודנות המצרית — הרי מסע מלחמה זה הסתכם בכשלון גמור. כשלון זה נבע לא מלקויים בביצוע, כי אם מטעות שבתפיסת־היסוד. כבכל מסע־מלחמה ודאי שנראו משגים ולקויים גם הפעם — ויתכן, כי אולי יוחס להם בסקירה זו משקל־יחסי מופרז; שכן, לאחר הכל, התכנית שהוצעה על־ידי אנשי הכוחות־המזויינים נתבצעה במדוקדק בהתאם לסעיפי־התכנית שנקבעו מראש.

שגיאת היסוד היתה בכך שלא ניתנו האמצעים המתאימים שיהלמו את המטרה שהוצגה. אכן, קיים בפרוש הרושם, כי על אף הדאגה והסידורים שננקטו כדי שיקוימו מגע ותיאום מהדקים בין המכונים הפוליטיים לבין ראשי הכוחות המזויינים, הרי מעולם לא היתה, הן לאלה והן לאלה, זווית־ראיה וזהה ומשותפת לגבי ענין חיל־המשלוח.

השלטון המדיני — הוא אשר שומה עליו להגדיר בבהירות את מטרתו של המבצע. צ'רצ'יל, בשעתו, עשה זאת כראוי בלקוניות הנהדרת שלו, כאשר טלגרף אל מונטגומרי: „סלק את הגרמנים מאפריקה“ (הגם שדבר זה לא מנע אחר כך אותו צ'רצ'יל עצמו מלנסות להתערב בהנהגת המיבצעים — אף כי זו שייכת לתחום האחריות הצבאית הבלעדית).

כפי שראינו, המטרה לא הוגדרה ב„מבצע מצרים“ מעולם בבהירות; והצורך להחזיר את חופש השיוט בתעלה נראה כל הזמן מהול בכמיהה לחזות בתמותת משטרו של עבדול נאסר — מבלי שתהיה האפשרות לקבוע למי משנים אלה זכות הקדימה.

לפי מסורתם כאנשי־איים, מעדיפים הבריטים מלחמות־הסגר על מלחמות־בזק; והם בחרו בשיגור חיל־משלוח חזק אשר ינחית הלם־הפתדה נמרץ, שכוחו יספיק בשביל לגרום לנפילת משטרו של עבדול נאסר ולאפשר נהול משא ומתן בענין התעלה באוירה טובה יותר. גורם הזמן לא היה בתפישה הבריטית אלא נתון ממדרגה־שנייה; בעוד שהצרפתים המוטרדים על־ידי מאורעות אלג'יריה, היו מעדיפים פעולה מהירה.

משנוצרה האפשרות בשביל ראשי ממשלת צרפת להשמיע את נקודת־מבטם הם, נמצאה כבר התכנית בשלב מתקדם מאד: ראשי השלטון הבריטיים — מתוך מידת־התחשבות שהיתה אולי מופרות — לא רצו להריץ את ראשי הכוחות המזויינים שלהם אנה ואנה, בתרגילי־הספורט של שינויי תכניות.

האמת היא, כי ראשי הכוחות המזויינים — אף כי לא היתה להם אלא אחריות הביצוע, צריכים היו לראות מחובתם להגיש מבחר של פתרונות, ולא־דוקא תכנית יחידה, שכמעט ולא היו מצויות בה גרסאות־משנה; אולם הבריטים, הכפותים לדפוס ההלכה והארגון הנהוגים ב„נאטו“ — נוטים הרבה יותר לצורות־ארגון מורכבות ומתכננות־למשעי מאשר למבצעי חילות משלוח קלים, ובלתי־עמוסים, בהם להעזר. לתביעת־העין ולקושר־ההחלטה הנחרץ נודעת חשיבות רבה יותר מאשר לעצמת־החימוש גרידא.

הפיקוד הצרפתי — אשר מאז 1940, ידע־גם־ידע צורות לוחמה בלתי־אורתודוקסיות רבות ושונות — יכול היה בעצם לשמש גורם מאזן מוצלח לפיקוד הבריטי. המורגל יותר בניצוח על איגודי־כוחות נוקשים; אלא ששיתוף־הפעולה בתהליך הביצוע היה קצר מכדי שתהא לו השתות לשאת את פירותיו.

יתר על כן, הציווד שתוכנן והותקן לצורך ביצוע משימות בעלות אופי מסוים נתגלה כלא מתאים ביותר בשביל משימות השונות מן הללו. למשל, המטוסים בהם השתמשו לצורך ההפצצה („וליאנט“ ו„קובר“), נבנו מתוך מחשבה, כי יוכלו להנחית פצצה־אטומית. כשהם חוזמו בפצצות־הנ„ם, היה מתלוו לטיסות ההתקפה, נאמר של 20 מטוסי „קובר“, או של ארבעה מטוסי — „וליאנט“, צד של אי־נחיות: — שכן היה עליהם להפציץ מגובה רב — מבלי שיהא להם היתרון של עצמת־מחץ כבירה, הכרוך בנשק אטומי. בתנאים אלה נתגלה מידת־תכליתיותם הממשית כעומדת למטה מהבינוני.

גם אם קשה להאשים את אנשי הכוחות המזויינים על איטיותם — שכן ההנהגה המדינית דרשה מהם, כי יובטח שההצלחה תהיה בגדר־ודאות, — הרי, לעומת זאת, קשה עוד יותר לתפוס כיצד, לנוכח התכנית לפעולה שתהיה ממושכת־יחסית, חשבו המיניסטרים לקיים השפעה על דעת הקהל שבארצות זרות ולמנוע את האר„ם מפעולות, מבלי שיצטרכו להשתמש ב„אורח ההתנהגות“ הרוסי.

יש לחשוש כי תוך הרגשת גאווה שלא יכירנה־מקומה סברו הצרפתים והבריטים, כי מדינותיהם עדיין הנן בגדר מעצמות־רבתי ד־הצורך שתהא להם היכולת לפעול כשהם לבדם — בעוד שבמציאות צפויים היו לפורענות אשר הפגינה את היפוכו־של־דבר. הזעמת פניו של בולגנין, שיחה טלפונית מאיוזנהאואר, הצבעה לא־בלתי־צפויה באר„ם — די היה באלה בשביל לערער החלטת־פעולה, אשר הבשילה משך שלושה חדשים, ובשביל לגבור על ראש ממשלה בריטי — מבלי שיודיע מראש כמעט דבר לבעלי בריתו הצרפתיים.

המפגן הזה, הוא שבגללו — יותר מאשר בגלל אירועיו של אותו מסע־מלחמה בן ששה ימים — ניתן לומר, כי אמנם היה במסע־המלחמה האמור כדי לציין את שחרה העולה של תקופה חדשה.

בחיפוש ררכים ללחימה מושכלת:

חקר הביצועים - כיצד קם ומה פעל?

ד"ר רונלד וו. מיטצ'ל

מלחמת העולם השנייה הביאה בעקבותיה שתי צורות מהפכניות של יישום המדע למלחמה. הראשון, אשר זכה להערכה הרבה יותר נפוצה, היה השימוש במדע לצורך ייצור כלירזון חדשים. הנעה סילונית, מכ"ם, מאכן מטרות תת-מימיות, מרעום הקורבה, פצצת האטום, מוקשים משוכללים, טורפדות משופרות, קליעים מונחים, רקיטות רבות עצמה, ספינות נחיתה שסוגלו סיגול מעולה לתפקידים מיוחדים — וכן המצאות אחרות רבות — כל אלה הוסיפו על המורכב שבמלחמה. התפתחות כזו היתה פרי הוצאתם של ביליוני דולרים ומאמצים של אלפי אנשים רבי כשרון.

עם זאת, הביאה המלחמה לידי שימוש חשוב נוסף במדע, שימוש שהנו חשוב ומרחיקלכת לא פחות מאשר עבודתם של הממציאים — אך זול ממנה בהרבה: החקר המדעי של מבצעים צבאיים, מדע חדש זה, שכונה על ידי יוצריו הבריטיים „חקר מבצעים“, ואשר האמריקאים העוסקים בו מציינים אותו בתור „חקר ביצועים“, הערכת ביצועים, ניתוח ביצועים, או פשוט ח"ב¹ — ערך „הופעת בכורה“ מוצלחת ביותר, אף כי סודית, כבר במשך שנתה הראשונה של המלחמה.

מצב דרמטי ביותר הביא מלחמת העולם השנייה את דבר חקר המבצעים. ביוני 1940 נמצאה בריטניה — שעמדה לפני התקפתה של ה„לופטוואפה“, (האוויריה הגרמנית) עדיפת המספר — במצבו של מי שלוחם כשגבו אל הקיר. בחסרם את הזמן הדרוש בשביל להוסיף במידה ממשית על עצמת מערכת ההגנה שלהם, לא יכלו הבריטים אלא להשתמש מיטב השימוש במה שכבר היה להם. הממשלה נקטה לכן בצעד מהפכני: היא הקצתה קבוצות קטנות של מדענים על מנת שיהקרו את מבצעי ההגנה האווירית, ויגישו המלצות לשיפורים. היש מהר בדקו אנשים אלה את ביצוענות המכ"ם, את שיטת הקצאת המטרות לכוחות-המגן השונים, את מערכת ההתראה, את אופן פריסתם והצבתם של מטוסי-הקרוב מזה והתותחים הנגד-מטוסיים מזה, ותאומם עם המכ"ם — בקצרה, את כל הגורמים המשפיעים על הפעולות. לא הבחינו בהן כלל — והגישו המלצות לסילוקן. תוצאת ביצוען של המלצות אלה התבטאה בהכפלת מידת-תכליתיותה של ההגנה על בריטניה בפני ההפצצות

¹ O.P. — Operation Research — בר"ת. — המער.

הגרמניות. יתר על כן, שיפור זה הושג בזמן קצר מאוד, תוך שימוש באותו ציוד שכבר היה בנמצא — ותמורת מחיר שלא עלה על סך שכרם והוצאותיהם של כתריסר אנשים. אין תימה, כי ענפים אחרים של הכוחות המזוינים הבריטיים מיהרו גם הם להקים קבוצות-לחקר-מבצעים. אמרתו הזכורה היטב של צ'רצ'יל, „מעולם לא היו כה רבים חייבים כה הרבה לכה מעטים“, אמרה הנחשבת בדרך כלל כמביעת הערצה לטייסי-הקרוב של חיל-האוויר-המלכותי — היתה הולמת אפילו עוד יותר את מדעני-קרב אלה.

לפני שנעקוב אחר צמיחתו של חקר הביצועים² הצבאי, הרי יש מקום לכך, כי נברר תחילה מה בעצם טיבו — ומדוע היה עליו להמתין עד 1940, בטרם יתרום תרומה כה חיונית לענין הצבאי.

לשאלה האחרונה ניתן למצוא מענה ביתר קלות מאשר לראשונה. לפני המאה ה-19 היו אורחי נהול המלחמה פשוטים יחסית. מספר כלי-הקרב היה מוגבל ושימושיהם וערכם הובנו היטב ע"י אותם אנשי-הצבא המקצועיים שהפעילו. קפיטן-ציי³ בן זמנו של בלסון, או הקולונל מצבא וואשינגטון — אם נבניה כי היו מחוננים בכשרון טבעי מתקבל-על-הדעת, ובמקצת נסיון — יכלו לקבל החלטות המבוססות על הכרת כלי-ההנשק שלרשותם ולרשות אויבם, ועל ידיעת תכליתיותם היחסית של אלה.

לאחר 1850 הפכה הלחמה מורכבת בהרבה, וקבלת החלטות מושכלות קשתה והלכה בהתמדה. אולם התפתחותו של המטה הכללי הותה מענה חלקי לבעיה: שכן היא הביאה לעזרת המפקד את ידיעותיהם המקצועיות-מומחיות של מספר רב של עוזרים. בכללותה פעלה השיטה טוב למדי, והגנרל, או האדמירל — או לפחות מישהו במטהו — נמצא עדיין במצב בו יכול היה לדעת מה הוא עושה, ומדוע.

עם המאה ה-20 באו סיבוכים שלא שוערו עד אז אף בתלום. במלחמת העולם השנייה הציגו התקפות-הפצצה, הגנה נגד-מטוסיים, לחמת צוללות ולחמה נגד-צוללות, לחמה פסיכולוגית וכלכלית ועשרות שדות אחרים, אלפי בעיות חדשות, אשר לרובן היה אופי טכני או מדעי. במספר מקרים, קבוצות קצינים הן שמצאו את התשובות לבעיות החדשות. לדוגמה, בפירל הארבור, במהלך מלחמת העולם השנייה, ערכה קבוצת קציני-צוללות אמריקניים (אחד מהם — איש מילואים שהיה מנתח-ביצועים לפי מקצועו) נסיונות מוצלחים משלה בשביל לברר מדוע לא פעלו הטורפדות האמריקניות כראות. פה ושם אפשר למצוא דוגמאות אחרות מעין זו. אך מציאת הפתרונות להרבה מן הבעיות החדשות הצריכה זמן רב יותר

² השימוש המתחלף במונחים „מבצעים“ ו„ביצועים“ נובע מהבדלי המינוח הבריטיים והאמריקניים לאותו הדבר, כפי שהם מופיעים במקורו של המאמר. המער.

³ כידוע — דרגת קציני-מקבילה לנו של קולונל בצבאות היבשה. — המער.

— וסוגי-יכולת שונה — מאלה שעמדו לרשות הקצין הטיפוסי. התשובה נמצאה בשימוש בצוותות מדענים, אשר ניתחו מבצעים, החליטו מה היו הגורמים העיקריים שבהם — ואחרי כן הציעו פתרונות.

אין זה קל להגדיר חקר ביצועים מהו, כיון שמתהלכות, ומקובלות במידה מסוימת, כחצי-תריסר הגדרות. הללו מתחילות בתיאורים קצרים עד מאוד, כגון „שכלי-ישר בהערכת הגורם הכמותי בתופעות“ „Quantitative Common Sense“ ועד לנוסחאות מורכבות עד מאוד. למזלנו, מצויה באותן הגדרות מרובות מידה ניכרת של הסכמה הדדית באשר לכך, כי את חקר-הביצועים יש לראות כמדע-שימושי, אשר מעל לכל הרי הוא מעשי — אשר מלאכתו היא יישום המתודה המדעית אל חקר ביצועים רבי-היקף של אנשים ומכונות.

שני אנשים אחראים במיוחד להנהגת חקר זה באמריקה. הראשון מאלה, תומאס א. אדיסון — אשר חלקו בכך נשכח כמעט לחלוטין. הרי אדיסון הוא אשר ב־18—1917, במהלך עבודתו כיושבי-ראש ועדת הייעוץ של הצי — החל בפרוש עוסק בחקר ביצועים. בסיועם של עוזרים מעטים, אסף הוא וניתח נתונים סטטיסטיים בדבר טיבוע ספינות-סוחר על ידי צוללות — הבחין בליקויים נראים-מאליהם באורח המבצעים, והסיק מכך המלצות שנועדו להפחית בהרבה את האבידות. לרוע-המזל לא זכתה עבודתו של אדיסון לתשומת לב מצד קציני הצי בני זמנו, ותרומותיו רבות-הערך אבדו לזמן רב.

הנהגתו של חקר הביצועים באורח-ממשי בארה"ב באה בעיקר הודות לד"ר קונאנט, נשיא מכללת הארווארד. לאחר מסע לאנגליה, מקום שם בחן — בתור יושבי-ראש „ועדת המחקר להגנה הלאומית“ — את העבודה המדעית שנמצאה בשלבי ביצוע, חזר לארה"ב כשהוא משוכנע, כי פעילות מדעני חקר המבצעים היא אחד מן הגורמים רבי היכולת ביותר בהבסת המפציצים הגרמניים. הן חיל-האוויר-של-הצבא והן הצי התרשמו מדעתו הרמה של קונאנט על חקר מבצעים, וכל אחת משתי הזרועות הללו נקטה בצעדים להקמת קבוצת-חקר, שתענה על צרכיה המיוחדים של אותה זרוע. קרה והצי נע בענין זה מהר יותר — ו„קבוצת-חקר ביצועי-הלחמה נגד-צוללתית“ שלו, שהוקמה במאי 1942, היתה הקבוצה הראשונה מסוג זה בארה"ב.

למן רגע הנהגתו, נתגלה חקר הביצועים — בארה"ב, ושנתים לפני כן בבריטניה — כאחד מן החידושים רבי-ההצלחה שבהיסטוריה הצבאית. בראשית שנת 1942 היתה יד הצי הבריטי והצי האמריקאי ב„מערכה על האוקינוס האטלנטי“ על התחונה, לעומת הצוללות הגרמניות אשר שרצו מול החוף האטלנטי של ארה"ב, והטביעו ספינות-סוחר כאנת-נפשן כמעט. כשדרישות הזירה הפאסיפית מעסיקות את מרבית ומיטב אנשיו ואניותיו, מצא עצמו צי ארה"ב נושא בעומס רב מדי, וחסר-יכולת להעניק לצוללות את תשומת הלב המדוקדקת לה היו זקוקות.

לחמה נגד-צוללתית היתה שדה-פעולה בעל אופי טכני מובהק ומסיבות המשתנות במהירות, שבו מאות שאלות חשובות תבעו תשובות מהירות — תשובות אשר רק לקצינים מעטים היה האימון (ולאף אחד מהם לא היה הזמן) הדרוש כדי לספקן. לפני שיכלו מדעני חקר הביצועים להעלות את התשובות לשאלות אלו, היה עליהם לאסוף את הנתונים הדרושים, כיון שבמרבית המקרים לא היה תומר-הדיעות הדרוש ניתן בנקל להשגה. ד"ר פיליפ מורס, מנהלה של „קבוצת-חקר-ביצועי הלחמה-נגד צוללתית“ בימי המלחמה, שלח לכן את אנשיו הישר לתוך איזורי המבצעים בשביל להשיג שם את העובדות שנדרשו להם לעבודתם. משנמצאו בשטח — וליתר דיוק בים — היו המדענים מסוגלים גם להגיש שרות ישיר וחשוב לקציני הלחמה-נגד-צוללתית, בהראותם להללו כיצד להפיק את מיטב התוצאות מצידום, בהפיצם ידיעות על טקטיקה ותפישת אורח-הפעולה — ובהעלותם, במקרים רבים, פתרונות לבעיות קשות.

מגבלות המקום מונעות אותנו כאן מלגולל רשימה מלאה של הישגי „קבוצת חקר ביצועי הלחמה-נגד-צוללתית“ בימי המלחמה; אך הללו היו רבים, וראויים-לציון; ובמקרים אחדים — אף רבי-רושם עד מאוד. איש חקר-ביצועים אמריקאי אחד, שהיה מוצב בגיברלטר, ושעבד יחד עם הבריטים, תכנן תכנית-הגנה, אשר מנעה צוללות גרמניות מלהכנס לימ-התיכון. שלוש צוללות גרמניות שניסו, זו אחר זו, לעשות זאת — גולו והושמדו. איש חקר-ביצועים אחר, בברזיליה, תכנן תכנית לבילוש אוירי — אשר כשהופעל במרחב שבין ברזיליה והאי אסנצ'ין⁽⁴⁾ שם קץ לפריצות ההסגר, שהיו מתבצעות בין יפן וגרמניה, דרך דרום האוקינוס האטלנטי. אחד המדענים של קבוצה זו מילא תפקיד חיוני בהבסת הטורפדו-האקוסטי של הגרמנים. האחרים הקדימו-במחשבתם בהתמדה את הגרמנים — ואף על-ידי-מחשבתם עליהם — בתחום פיתוח טיפוסי מכ"ם חדשים והשימוש בהם. אנשי חקר-ביצועים קיימו השגחה-במהודק על פעילויות פיתוח ומחקר, במטרה להנחות את מאמצי המדענים שבמעבדות לייצור אותם דברים להם נזקק הצי באמת. ציוד חדש הוערך ונבחן, הומצאו נוהלים-טקטיים שיהיה בהם כדי לודא, כי השיירות תהנינה ממידת אבטחה מכסימלית. נקבעו אורח-הפעולה הטובים ביותר לביצוע ציד צוללות במסיבות שונות. ע"י ניתוח מדוקדק של חומר-הנתונים נמצא כי מטוסי-הפטרולים היו צדים בקרבה רבה מדי לחוף. הם הגדילו את טוח חיפושיהם; ובמהרה מצאו — והטביעו — צוללות רבות יותר. לאחר השנה הראשונה של פעולתה נתברר, כי „קבוצת חקר ביצועי הלחמה נגד צוללות“ היתה, בגדר הצלחה-שאיין-משלה. באופן טבעי בהחלט החליט הצי להפעיל את חקר-הביצועים גם לגבי סוגי מבצעים אחרים. לכן החליף את השם „קבוצת חקר ביצועי הלחמה נגד-צוללתית“ בשם „קבוצת חקר ביצועים“ (קת"ב)

⁽⁴⁾ במזרחו של האוקינוס האטלנטי הדרומי, קרוב יותר לאפריקה מאשר לאמריקה, ולא-רחק מן האי סנט הלנה.

הציג לפני אנשיה בעיות בלחמת צוללות, הגנה נגד מטוסית, מבצעים אמפיביים בתחום אורית-הצי — ובתחומים נוספים רבים.

אנשי חקר ביצועים שבפירלה-הארבור, שעבדו על בעיות לחמת צוללות, המציאו נוהלים טקטיים לשיט בתוך שדות מוקשים, אשר אפשרו לתריסר צוללות אמריקאיות לפעול ללא אבידות, בימה-שליפן, תרומה אחרת, לה מיחסים את זכות הצלתן של לפחות שלוש צוללות אמריקאיות מהשדה, היה אורח-הגנה אשר אפשר לכלי השיט האמריקאיים לגלות את הטורפדות ששוגרו מצוללות האויב כשהיה עוד די זמן בשביל להתחמק מהן. עבודה אחרת שנעשתה בידיהם הרבתה את הצלחת המאמצים לגילויים ולהצלתם של טייסים שהופלו, תיקנה טעויות בכוננון של הטורפדות ויריתן, העלתה את דרגת תכליתיותה של אש נגד-מטוסית, הפחיתה את האבידות בהתקפות אורית-הצי ושיפרה במאוד שלבים אחדים של פעולות אמפיביות. בכל שדה בו הופעל חקר-ביצועים, היה ביכולתו לתרום מיד תרומות רבות חשובות.

קשה לדייק בהערכת אותם רנחים שבאו מהפעלת חקר-הביצועים, אך ודאי שהם היו אסטרטגיים ממש. במשך שלוש שנות מלחמה נע גודלה של „קבוצת חקר ביצועים“ בין 7 ל-73 איש, כשהמוצע הוא בסביבות 40 איש. הסכום שהוצא למשכורות ולהוצאות כלליות ניתן להעריכו ב-10,000 דולר לאיש לשנה, וקרוב לודאי שהערכה זו גבוהה במעט מן המציאות — דהיינו, בערך מליון ורבע דולר לכל תקופת המלחמה. החסכון שנגרם ע"י קבוצה קטנה זו כלל מאות חיי אדם, עשרות כלי-שיט של צי הסוחר וצי-המלחמה, הגדלה רבה של מספר אבידות הגרמנים והיפנים כתוצאה מהפעלה משופרת של כלי-הזינוק — וכן הסכונות, שהושגו ע"י מניעת אבידות בחמרים ובציוד שיש לשער כי בלעדי כך היו אובדים, אלא שהללו כמעט ואינם ניתנים לחישוב. יש ויש לשער, כי חקר-הביצועים של הצי היה שווה לארה"ב בשנים שבין 1942—1945 בליון דולר לפחות.

חיל-האוויר היה איטי במידת-מה מן הצי בשימוש בחקר-ביצועים, אך לסוף המלחמה היה הארגון שהוקם לשם עריכת „ניתוח ביצועים“ גדול פי ארבע כמעט מזה של הצי, בכללו כ-275 „מנתחים מחקריים“, שפעלו מ-26 משרדים שונים, המפורזים על פני העולם.

הבעיה הראשונה שהוצגה ע"י „חיל-האוויר השמיני“ לשלושת „מנתחי המבצעים“ שלו ראויה לתשומת לב, שכן היא היתה אחת המורכבות ביותר בהן נקרא אי-פעם „חקר ביצועים“ לטפל. היתה זו הבעיה: „כיצד אוכל להטיל מספר נפול של פצצות על מטרתי?“

מאחורי שאלה זו הסתתרו מספר עובדות לא נעימות: למרות התעמולה של מח"י „חסחי-ציבור“, בדבר היכולת של חיל-האוויר להטיל פצצות לתוך „חבית מלפפונים המוצים“, היה חיל-האוויר בשנת 1942 מפציץ במידה רבה של אי-דיוק. יתר על כן,

בגלל העדר מוחלט של אמות-מידה בנות-סמך לרמת הדיוק לא ידע איש עד כמה לקויה-למעשה היתה ההפצצה. הבעיה שהוצגה על כן לשלושת „המנתחים“ (אשר לאף אחד מהם לא היה מושג כלישהוא בענינים צבאיים) היתה מעורפלת, מורכבת ומסובכת עד מאוד, ובעלת מימדים מפחידים.

לא ניתן היה לצפות לפתרון-בן-לילה של בעיה מסוג זה. תחילה למדו המדענים וחקרו את תהליך ההפצצה בכללותו, ואחרי כן החליטו, כי הגורמים העיקריים המשפיעים על תכליתיותה הם:

- (1) דיוק ההפצצה;
- (2) בחירת סוג הפצצה;
- (3) התנגדות האויב;
- (4) נזקים ואבידות הנגרמים למטוסים בקרב;
- (5) נוהלי טיסה — כגון: מהירות, רום, מבנה טיסה, אורח התקפה, וכו';
- (6) מודיעין;
- (7) אורחי אימון.

אפילו גורמים ראשיים אלה עצמם היו מורכבים, ונתנו לחלוקה-משנית מרחיקת לכת. בהיותם חסרים את כוח-האדם הדרוש לטיפול בכל אלה, החליט מדור מנתחי-המבצעים להתעלם לעת-עתה מן הגורמים עליהם לא היתה יכולה להיות לו שליטה, להתרכז קודם-כל בסוגית דיוק-ההפצצה ולאחר מכן, להתעניין בגורמים האחרים, ככל שיתוספו אנשים לרשות הפעולה.

לאחר עבודה לא-מעטה הוחלט, כי קנה-המידה הטוב ביותר לתכליתיות ההפצצה הוא אחוז הפצצות הפוגעות ברדיוס של 300 מטר מן המטרה. אולם היה זה רק צעד ראשון — ואף לא צעד מעודד ביותר, כיון שיותר מתריסר גורמים היו משפיעים על המקום המדויק בו פגעו הפצצות. כמו כן, חומר-הידיעות על פעולת-הקרב שהיה נרשם אז, לא היה בו כדי לספק ידיעה מדויקת בדבר מספר הפצצות שאמנם נפלו אז בתוך איזור-המטרה.

במובן ידוע לא נפתרה לעולם בעית-הפצצה זו, שכן העבודה עליה נמשכה עד סוף המלחמה ורבות מבחינותיה של בעיה זו לא נבחנו אף לא פעם. אולם ה„מנתחים“ התקינו אורחי פעולה שבאמצעותם השיגו חומר-ידיעות מדויק, קבעו אמות-מידה חדשות לתכליתיות הפצצות, טיפחו תחרויות בדיוק הפצצה בין הטייסות — והקטינו בהתמדה את גודלו של האיזור בתוכו נפלו מרבית הפצצות. המלצות רבות הוגשו ל„חיל-האוויר השמיני“, מרביתן נתקבלו, וחלקן הגדול של אלה הביא אמנם לשיפורים בדיוק ההפצצה. בספטמבר 1942 היו המפציצים קולעים פחות מ-15 אחוז של פצצותיהם לתוך מעגל בן רדיוס של 300 המטר סביב המטרה, שנתיים לאחר מכן עלה המספר על 40 אחוז — שיפור ביותר מ-400 אחוז, דהיינו יותר מפי שנים ממה שבוקש בתחילה מאנשי חקר-ביצועים!

החקר המתמיד והנמשך של דיוק ההפצצות היה הקשה שבכל המשימות הרבות של ניתוח הביצועים בעתות מלחמה. בצפון-אפריקה תקנו ה"מנתחים" שגיאות בכוננון, אשר היו גורמות למפציצי ה-B-24⁵ שיפלו טרף למטוסי הקרב הגרמניים. בבריטניה הם חקרו את סוגית אותן אבידות במטוסים, שלא נבעו מפעילות האויב, והפיתו בהרבה. באוקינוס השקט, נתאפשר למפציצי ה-B. 29 — הודות למחקרים בדבר בקרת-הטיסה — להגדיל את מטען הפצצות שלהם, ועם זאת לשאת כמות דלק המספיקה בשביל להחזירם לבסיס.

מקרה של שימוש מענין ביותר, ומדויק עד מאוד, בניתוח מבצעים בשביל תחזית-מראש של האירועים העתידים להתרחש, ידוע לגבי "חיל-האוויר-הארבע-עשר". ה"מנתחים-המחקריים" שלו נבאו, כי תוצאותיו של מסע-הפצצה שיתנהל נגד הספנות היפניות בסיסים שבסין המזרחית יביא לידי אבידות ליפנים, בהיקף של 900 טון לכל גיחה — אך הוסיפו, כי אבידות בנות גודל כזה תגרומנה אזי לכך, שהיפנים יפתחו במסע-מלחמה על פני היבשה לשם לכידת בסיסי האוויר. הוחל במסע ההפצצה — ותוצאותיו היו 800 טון אבידות ליפנים לכל גיחה; אך לאחר 10 שבועות של אבידות כאלה גרש הצבא היפני את האויראים האמריקניים מבסיסייהם שבסין המזרחית.

כאלה — ועוד כהנה וכהנה היו ראשוני ביכוריו והישגיו של חקר הביצועים במבחנו הגדול הראשון: מלחמת העולם השנייה. (יש לזכור כי אלה שפורטו כאן לקוחים כמעט אך ורק מתוך תחום הפעולה האמריקני — בעוד שרבים מן ההישגים המאלפים ביותר נרחשו בתחום הבריטי). אכן, כל אלה לא היו אלא מבשרים ומפליסידרך לאותה צמיחה ענפה אשר באה לחקר-הביצועים בתריסר השנים שלאחר סיום מלחמת העולם. על התפתחות רבת-פרות זו מוטב לעמוד בסקירה בפני עצמה.

(מאתר שני על חקר-ביצועים יופיע בחוברת הבאה)

מלחמת קוריאה הוכיחה, כי גם בעידן האטום הפטרול עדיין חנו אמצעי חשוב של המפקד לשם איכון אויבו ואיסוף ידיעות עליו. תולדות "פטרול סנאפו" שלנו — בשם זה הוכתר ברשומות גדודנו — יש בהם, אולי, ערך גם היום.

פטרול "סנאפו"¹

ויליאם או. באטלר

"זוננו" אמר הלוויטנט. לא היה בקולו ולא כלום מן הדרמטיות שבסרטי הקולנוע: אלא שאני לא עצרתי כוח שלא לומר לנפשי, "שום דבר לא יתרחש". נשתרכנו מתוך הרפת הקטנה אל חשכת הלילה. נמצאנו בשדה בוצי, כ-200 מטרים לפני קוינו.

דשדשנו לדרכנו ברוחים מצומצמים בין איש לחברו, על פני שבילי עגלה מרופשים, סוגים בשיחים ואילנות נמוכים. לפרקים נתקלנו בגדר-חיה, שהזכירה במעט — ותו לאו — את הגדרות-החיות הטיפוסיות לנורמנדיה. הגשם הלחל במדינו. בגדפנו אותו מתוך הרגל. היינו עם זאת אסירי תודה לו לגשם: ירידתו ללא הפוגות הבליעה את מירב הרעש שהקימונו.

דרומית מזרחית מאתנו — בסאן פרומונד — התגעשו מדי פרקיזמן קצובים פגזי ארטילריית הדיביזיה שלנו, ובמזרחנו הלמו הפגזים בגבעה 30. משימות אש אלה יועתקו מקץ שעה.

בצפוננו היו הדרגים העורפיים שעל החופים עורכים את הצגת הזיקוקין-די-נוו הלילית שלהם, בשלחם כדורים נותבים אדומים שיפלו את העננים לחפש אחר מפציץ "כיבויהאורות" הגרמני היחיד, הבא ערב-ערב להטרידם. את ההמולה הממשית היחידה הקימונו בשלפנו את רגלינו מתוך הבוץ. ציודנו הוכחה, פנינו וזרועותינו הושחרו בפית, שעונינו הוטמנו, ודסקיותינו נכרכו. בעצבנות הבטנו בצלליות החשוכות של השיחים שמסביבנו. כל אחד מהם עלול היה להפוך לחיילי אויב, או — לפחות — להסתיר גרמנים, שבילו זמנם במקום זה כמותנו.

התנהגנו בדומה לפטרול. בשם זה נתקראנו. בשעה 2300 בליל יוני נמצאנו אך בתחילת דרכנו.

¹ ("סנאפו" — SNAFU — ר"ת של Situation Normal, All Fouled Up, ובתרגום "חופשי" — "המצב נורמלי — בלגן כללי").

⁵ מטוס הפצצה אמריקני, שהגדרתו אז היתה: "מפציץ כבד להפצצות יום". — המער.

„אתה“ אמר קצין רס־דרגה, ממפקדת הרגימנט, בשלחו אצבעו לעומתו, תתלוה לפטרול בלילה הבא.”

כקצין מודיעין גדודי נדרש ממני, מפעם לפעם, לצאת לפטרול. אפילו בהוברת ההדרכה מס' 22—7 נאמר, כי קצין המודיעין הגדודי בכבודו ובעצמו יסייר „כאשר הידיעות הנרצות מצביעות על נחיצותה של פעולה כזאת”.

זאת לא היתה הפתעה, איפוא, אולם... „נחיצותה של פעולה כזאת” במקרה הנדון היתה גם היתה לי הפתעה. סרח עודף הייתי בפטרול. היה עלי להתלוות אליו רק כדי לודא, שהפטרול ינסה לבצע את משימתו.

מפקד מחלקה רובאית היה מפקדו של הפטרול. רמות הפיקוד הגבוהות לא שבעו נחת מאתנו, ונבצר מהן להבין מדוע מרכיב פטרולי הלילה שלנו להסתבך בתקלות זמן קצר לאחר יציאתם. ניסינו להסביר להם. הבעיה נתמצתה בניסוח זה: גדודנו לא היה בוחר עצמו את משימות הפטרולים שלו ואת נתיביהם. משימותינו חילחנו אלינו מגבהים — ממפקדת הקורפוס, מניח אני — ולעת קבלנו אותן מן הרגימנט כבר סומנו לנו יעדי האויב במפות, ואפילו נתיבי התנועה כבר נבחרו בשבילנו.

וזה היה רע. היתה בכך התעלמות מעקרון המלחמה, האומר שהמפקד שבמקום יודע יותר מאלה שמעליו כיצד לנצל את פניה־הקרקע שלפניו. והרע מכל היה, שהמתכננים בשבילנו חשבו בתחומי נתיב־תנועה אחד, או במקרה הטוב שניים שלושה נתיבים.

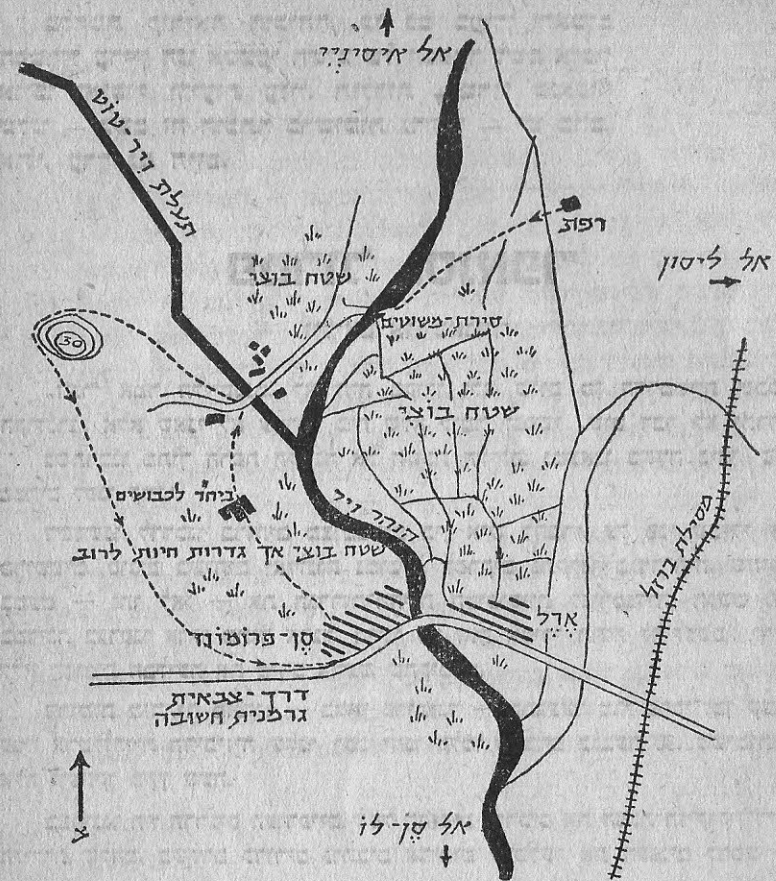
לילה אחד שיגרנו פטרולים בנתיב א', כלילה שלאחריו בנתיב ב', ובלילה השלישי — שוב בנתיב א'.

„הגרמנים אינם טפשים”, הייתי טוען, „הם מכירים את לוח־הזמנים שלנו. הם עצמם מתודיים, וענין זה תואם למה שהם מצפים מאתנו. מדוע לא ננסה נתיב חדש, המחושב לפי פניה־הקרקע, המשימה, ואי־אילו תצלומי אוויר?”

הודברתי ב„רוב־קולות”.

הפטרולים שלנו עלו על מארבים, או נורו על ידי האויב מריחוק של מאתיים־שלוש מאות מטרים. האבידות היו מעטות, אולם המשימות לא בוצעו.

כך או כך — זו היתה מלחמה בלולה ומבולבלת. שוב ושוב נבלמו פטרולי הלילה שלנו, או הוסטו ממגמותיהם. עם זאת, רק לפני ימים ספורים, ובאור היום המלא, התשוטטו מפקד פלוגה ט' ומספר מאנשיו, כאות נפשם, בחלק מן הנתיב בו צעדנו הלילה. שום ירייה לא נורתה עליהם. ואף נמצא להם הזמן לפרק מוקשים־נגד־אדם חדשים אחדים, מגדת אותה תעלה עצמה, שניטל עלינו לבדקה הלילה. חלק זה של צרפת היה יוצא־דופן. חיילים אמריקנים רבים אפשר וזוכרים את נורמנדיה כשטח שאין קץ לגדרות־החיות שלו. אולם המקום בו החזקנו

הנתיב שתוכנן בשביל פטרול, בשטח שצמצרבו לנהר ולתעלה

ברדשדשו הלאה, ברטננו כל אימת שהאיטה השדרה, עצרה, — כאשר יארע בתנועת גייסות בלילה — וכל אחד מאתנו נמצא צועד לתוך האיש שלפניו, הפכתי בדברי בדעתי.

מה מעשינו כאן? מניינו 30. במספר רב כזה ניתן לבצע פשיטה, או לפחות פטרול אלים. אולם משימתנו היתה לערוך פטרול סיור.

אר־אז החזרתי מחשבותי לארועים, שהביאו לידי יציאתנו מאותה רפת.

* * *

אנו שונה היה. הוא נמצא מדרום למפרצון, בו השתפך הנהר ויר לתעלת למנש. כל התבל כולו, שברגיל הוא נמוך ונתון להצפות, נהפך על ידי הגרמנים לארץ-ביצות. הם הציפוהו בנסוגם ממנו לעברם המערבי של הנהר ויר ותעלת טוט. מפקדת הדיביזיה שלנו נמצאה ליד ליסון. חלקים מן הדיביזיה שלנו הגיעו בשבוע הראשון של הפלישה והתקדמו לתוככי שטח זה בקרב הראשון שלהם. גזרתנו השתרעה צפונה מהכפר אַרְאֵל, על פני כששה וחצי קילומטרים, לאורך מסילת הברזל. אַרְאֵל נמצא כששה עשר קילומטרים, בקו כמעט ישר, צפונית מסן לו. כאחד עשר קילומטרים צפונית לאַרְאֵל נמצא איסיניי.

ברגימנט שלנו, גדודנו היה הגדוד היחיד בקו. שני הגדודים האחרים של הרגימנט שלנו נותרו כעתודת הקורפוס, בקרבת מסלת הברזל, כקילומטר וחצי עד שני קילומטרים וחצי מגדת הנהר והתעלה.

האויב הקים עמדותיו בקרקע האידיאלית להגנה, בעלת המדרון המתון מאוד, מערבית לנתיבי המים. הויר והתעלה היוו את קו החזית שלו. אולם מחמת הדרכים הגרועות ופני הקרקע הטובעניים היו עבר־הנהר שלנו ועבר־התעלה שלנו שטח הפקר ממשי ברוחב של 500 עד 1000 מטרים.

הפלוגות הרובאיות שלנו נוכחו, שאי אפשר להתחפר בסמוך יותר לקו האויב. בעשותן זאת עלו מים מקרקעית השוחות ומילאו אותן. פלוגה אחת נמצאה באַרְאֵל, בטוח רימונים מן האויב שמעבר לנהר, אולם בשאר חלקי החזית שלנו נאלצנו להפעיל פטרולים.

זאת יכולנו להבין. לרוע המזל — גם הגרמנים הבינו זאת. בחשכה חצו את הנהר ובאו לביצות שבצדנו־אנו. אלא שהם הסתפקו במארבים. מעולם לא קרבו אל עמדותינו, אלא המתינו עד אשר יקרבו אליהם הקבוצות הקטנות שלנו. מובן, כי גם אנו ניסינו לארוב להם, מפעם לפעם, אך פרט למקרים שתפסנו שבויים, לא עלה בידנו להשיג באורח זה ידיעות רבות.

אשר על כן נצטוינו לשגר 30 איש לפטרול סיור, אליו אתלוח אנני. „הוא גדול די הצורך לערוך קרב“, אמר לי אימי.

וזהו קבוצה גדולה מדי מלבצע „הצעות“ ו„ריחרוח“ בלא שישמעה או יראוה. אך זאת מנסים היינו לעשות הפעם.

* * *

יצאנו מקוי פלוגה ט' שעות קודם רדת החשכה. למזלנו יכולנו לעשות זאת, שכן מאות המטרים הראשונות היו נמוכות כל כך, שהיוו שטח מת לאויב.

הרפת היתה מקום מצויץ לסיים ההכנות ולתדריך־הרגע־האחרון, לחזרה סופית על האותות המוסכמים, לבדיקת הציוד והאנשים, זמן רב עבר עלינו בעשיית דברים אלה.

מפקד הפטרול קם. „בסדר“, אמר, „יש לנו שהות לחזור פעם נוספת על המשימה ועל הנתיב“. הוא שלח אלי מבט. „לך יש הפקודות המקוריות. רוצה להשמיע אותן שוב באזנינו?“

קראתי בהן פעמים כה רבות מאז אתמול, תוך כדי עיון במפות, בתצלומי אוויר ותצפית־עין על מה שניתן לראות ממתחמה של פלוגה ט', — עד כי נחקקו בזכרוני. לא נדרש ממני שום מאמץ לחזור עליהן שוב.

נצא מן הרפת עם חשכה, נצעד בשביל־עגלות לוליניי במקצת, המוליך אל גדת הנהר ויר, — כקילומטר ורבע, אם נלך בדרך ההתנגדות הקלה ביותר. נחצה את הנהר בסירת־משוט צרפתי. עגנה שם סירה אחת — מכל מקום, נראתה שם סירה עוגנת לפני מספר ימים. אם לא נמצאנה, יש עמנו סירת־סער עשויה־גומי, משל חיל־ההנדסה.

כקילומטר הלאה משם, בצעדנו בשביל המוליך כללית לדרום־מזרח, נגיע לתעלה המקשרת את הויר הטוט. משימתנו הראשונה היא להוכיח, אם פוצץ באותו מקום הגשר, ולבדוק אותו או את שרידיו, כדי לגלות אם מוקש.

כארבע מאות מטרים מדרום לאותו מקום מתחברים התעלה והנהר, והופכים לערוץ־מים אחד, אך שם נבלמו עד הנה כל הפטרולים שלנו. בדרךנו הפעם נאלץ אמנם לחצות שני ערוצי מים, אך יתכן שבכך נפתיע את האויב.

אם הגשר שעל התעלה פוצץ, נחצה אותה בסירת ההסתערות. משנחצה, נמצא בתוך קוי החזית הגרמניים. אם אמנם נרחיק הדור עד כדי כך, נפנה קלות צפונה ונעקוף את הגבעה 30, המרוחקת משם כקילומטר וחצי, ונחפש אחרי עמדות מרגמות ותותחים.

וזה לא הכל, הגם שהמשימות שפרטתי כבר הן מלאכת לילה תמים. עלינו לפנות דרומה, אחר כך מערבה, ולבא בעורף הכפר סן פרומונד, אחיזת־אומן של אַרְאֵל מעבר לנהר. שם נשכב פרק זמן שדי בו לראות ולשמוע. לאחר זאת נחזור צפונה־מזרחה, אל בית נמוך, מאורך, המרוחק מאות מטרים אחדות מגדת הנהר. הוא נראה בברור מעבר־הנהר שלנו, ומשום־מה נודע לגדוד שלנו כ„בית התרושת לכבושים“. הוא הכיל לפחות מקבץ מאריך־ימים אחד, אשר אהב לשגר אש ארוכת־טוח לשטח מוצב־הפיקוד של פלוגה ט'. הו, כן — עלינו להביא גם שבויים. אחרי כן נחזור לנקודת החציה שלנו, ו„הביתה“.

אותו לילה הרבו האנשים בשאלות. וזאת לא משום שלזמן זה עדיין לא הבינו את המשימה. משערני שעד הנה לא האמינו במשמע אוזניהם. מרחק זה, בשטח זר ומוזר — ובצד הגרמני נמצאו גדרות־חיות, להרבות דאגותינו, ובטוחים לא רחוקים, זקיפי אויב — היה עלינו לעבור תוך שש וחצי שעות.

בנורמנדיה, בחודש יוני, לא החשיך היום אלא ב־2215, ול־0515 או 0530 האיר מחדש.

„ומה בדבר אש שהארטילריה שלנו עלולה להנחית עלינו?“ שאל מישור.
„היא תירה לאזור בו ננוע רק אם תקבל פקודה לכך ממפקדת הגדוד או
ממפקד הפלוגה שלך“, אמרתי.

מפקד הפטרול חזר על הוראותיו לאנשים שיושאו בגדת התעלה כדי לחפות
על חצייתה, פעם אחת מזרחה ופעם מערבה. כבר הוסכם בינינו, כי 30 איש הם
מרוכים מדי מלבצע תנועה חרישית ומהירה.

* * *

שוב עצרה השורה. דרכתי על עקביו של האיש שלפני. הגענו לנהר. נפשנו
בקבוצות קטנות, וישבנו בלא שים לב להפש. הן לא נרטב יותר משנרטבנו כבר.
המתנו שיבוא תורנו לשוט לעבר השני.

החצייה התנחלה על פי התכנית — עד אשר נתמלאה הסירה בקבוצה האחרונה.
מישהו הטיל את שרשרת העגינה הכבדה לתוך הסירה. בליל-דממה היה רעש כזה
נישא למרחקים. למרות הגשם ציפיתי למחסום אש של תותחים או של מרגמות.
אולם השטח שלפנינו היה שקט — שקט מדי.

שוב התקדמנו, תוך כדי עצירות תכופות. ראיתי את מפקד הפטרול נרכן
ללחוש באוזנו של איש, וסייר נע קדימה.

סמל בא אצלי, „לויטננט, הרוצה אתה לראות את הגשר?“ לחש בקול דממה.
בהניחי כי אנו סמוכים מאוד לגשר, וכי יראה לי מנקודת-ראות מוצלחת, הסכמתי.
הוא היה כאן בשעות האור עם מפקד פלוגה ט', ושומה עליו להכיר את השטח.
אשיג ידיעות-ממקור-ראשון בשביל מודיעין הרגימנט.

גלשנו קדימה, עברנו בשלולית רחבת ידיים וטפסנו על קיר אבן נמוך. מקץ
דקות ספורות נתחור לי כי הגענו לחצר הקדמית של בית הניצב בריחוק 20 עד 30
מטרים מדרום לגשר, על גדת התעלה ממש. בחשכה, משמאלנו, מוסתרת בעצי
צפצפה אחדים, נראתה בפירוש צורתו השחורה, המטושטשת, של הבית.

לפתע הרגשתי כי חדל הגשם.

„לכאן“, לחש הסמל, ונחפו ממני בגוף רכון. עשיתי כמותו — ולאחר דקה
כמעט שנפלתי עליו.

„עזור“, אמר, כמעט בלא קול. „זהו הקצה“. נמצאתי על שפת התעלה.
הוא הוליך אותי הישר אל הגשר, ויכולתי לראות ולקבוע, שהוא נהרס.

הרקיע החל מתבהר. עלתה בדעתי מחשבה, שהננו מהוים צלליות בולטות
לכל הנמצא בשטח הנמוך שבגדה הרחוקה. כל שוטה יודע, כי בלילה ייטיבו
לראותו כאשר הוא מזדקר, שחור וברור, על רקע השמים!

נעתי חיש שמאלה, מושך את הסמל אחרי אל מאחורי גדר האבן שגובהה
כמטר ורבע, אשר נתמשכה בשולי התעלה — והגיעה לפחות עד הבית. ברכיזה
הצצתי מקצה הגדר אל הגשר. יכולתי להבחין בקורות השבורות שנודקרו כמטר

מעל פני התעלה, שרוחבה כשבעה מטרים. הגשר פוצץ — כהלכה. משימה מס' 1
בוצעה.

הסמל זחל ועבר על פני, אל הגשר. הוא הושיט ידיו לפניו, לצדדיו, לחפש
מוקשים. משימה מס' 2.

בינתיים עצר מפקד המחלקה את אנשיו. הוא היה משלח אותם זה אחר זה
אל גדת התעלה, שם תפסו עמדות בקפלי קרקע, עצים, שיחים, בשורה ארוכה
שחזיתה צפונה. עתה נתארגן לחצייה.

מזוית עיני ראיתי את הסמל נדרך בפתאום. הוא נרתע לאחור, שלף רימון
מחגורתו. בשלפו את הנצרה, הטילו לעבר התעלה השני.

בעקבות ההתפוצצות נשמעו יללות. כמעט מיד לאחריה פתחה כל הגדה הנגדית
באש רובים, לעברנו. כדורים הטיחו בגדר, מעל לראשי, או חלפו בצליפה מעליה.
נשמעו שריקות וצעקות גרוניות. הפטרול שלנו השיב אש. עד מהרה נמצאנו
לוחמים מלחמה קטנה.

לא האשמתי את הסמל על אשר נחפו להטיל את הרימון. הוא הרגיש בתנועתו.
ללא ספק צפו עלינו. מאחר שלא ניתן לנו עוד להתגנב ביניהם, נסב להם לפחות
אבידות אחדות.

אך מדוע לא קלעו אלינו הגרמנים, כאשר שימשנו להם מטרות מצוינות?
תשובה אפשרית אחת היא שהם טמנו לנו מלכודת, ובדעתם היה להניח לכולנו
ליקרב בעורון, בגוש אחד, לגדה ולטבחנו, או ממש להניח לנו לחצות את התעלה
ולהכנס למארב קלאסי. כל אחת משתי האפשרויות העבירה בי צמרמורת.

ואפשר שהיה זה מוצב קדומני לקו ההגנה. מקום הגשר נראה כהגייוני למדי
למוצב כזה, וכבלתי הגיוני לחציית פטרול.

הגישה אל הגשר נשטפה עתה באש האויב. מפקד המחלקה והסמל קפצו
לעברי, ותפסו עמדה מאחורי הגדר.

התחוללה התפוצצות בריחוק שלושה מטרים מאתנו, וכמעט שהטילה אותנו
האווירה.

„רימון כותש-תפודים“² צעק אי-מי.

נראה כי צדק. איש מאתנו לא היה מדיין עתה בדבר, אילו היה זה רימון
ריסוס. שני רימונים נוספים באו ביעף מעל לגדר, מותירים אחריהם ניצוצות. הם
התפוצצו בינינו, ואוזני צללו. זועמים הטלנו רימונים משלנו, ואחר כך הוספנו
אש קרבינים למהומת הקרב.

והנה נשמע קול רבי-עוצמה מעבר לתעלה, וגבר על האש. „אכטונג! אכטונג!“
הרעים. בהשמעו רם ונמוך, חליפות, שיערנו כי זהו קולו של המפקד הנע לאורך

(²) רימון-ידית. להתקפה, בלא ריסוס.

קו אנשיו. לפי הקול שפטנו, כי אורך הקו עשרים עד ארבעים וחמשה מטרים. אחריכך נשמעו שריקות ופקודות נוספות, שלא הבינתי אותן.

אחד הרובאים שלנו זחל על גחונו ובא אצלי. ממוצא הולנדי היה, ונשתייך בעבר למחלקת המודיעין שלי. הוא הבין גרמנית.

„אותו ברנש אומר להם להדול מלירות. הם עוזבים את עמדותיהם“ אמר. היה עלי להפנות אליו את אוזני „השומעת“. באחרת הדהדו עדיין „צלילי“ הרימונים. כשם שפרצה במפתיע, כן חדלה אש האויב. לא נשמע קול בשני עברי התעלה. קשה היה עלי להאמין, שהנני אחד מן השלושים שעל הגדה המזרחית. למזור, לא היה לנו שום נפגע.

הלויטנט, הסמל ואני חזרנו לאורך הגדר אל הבית, שם ניתן לנו לשוחח. „מה עתה?“ שאל הלויטנט.

„ובכן“, אמרתי, ואני עדיין מבובל. „זהו זה — משערני. פטרול זה צריך היה להיות פטרול סיוור, שכל עיקרו חשאי. יודעים אתם, הלחם רק כדי שלא תיפול בשבי. זאת עשינו, מניח אני. עתה אין הפטרול בחזקת סוד לגבי איש. בודאי שמעו את היריות הללו אפילו במפקדת הדיביזיה“.

„זו תהיה התאבדות, אם נחצה בסירת הגומי“ לחש הסמל. „לא נוכל אפילו להשיקה“ דברי אמת. איש לא חשב על כך. מי התעלה עמקם הרגיל היה כמטר, אולם היו לה גדות זקופות, וגבוהות היו מעל פני המים.

דנו בינינו, אם ננוע במעלה התעלה או במורדה, לנקודה חדשה. אך גם תנועה כזו לא באה בחשבון. מהומת האש הזאת בודאי העמידה על משמרתו כל גרמני בתחומי קילומטר וחצי ממקום הקרב. ואם מפרחים בחיל גרמניה שמועות, כנהוג אצלנו, הרי שכבר נפוצות אצלם מעשיות על התקפות אויב בעצמת גדר, בסיוע טנקים, על הקיום הגרמניים — באמצעות רצים, אלהוט וטלפון, מיחידה ליחידה.

זחלנו חרש לאחור, איש איש בתורו, וחמקנו מזרחה, לעבר הנהר. והנה, כאשר יארע לאחר שיאעלילה, הרעימה באוזנינו הארטילריה — והיתה זו הארטילריה שלנו

חבקנו את האדמה המרופשת, ופגזי זרחן לבן התפוצו בריחוק 50 מטרים מאחורינו, בתעלה שעתה זה עזבנוה. אילו נשתהינו שם עוד דקות אחדות...

האש העתקה ונתחמה על בית-החרושת לכבושים. הוא האיר בלהבות אש, עת הפניתי מבטי לאחור, לפני קפצי לנהר, כדי לחצות.

בשובי למוצב הפיקוד של פלוגה ט' שאלתי את מפקד הפלוגה מי, לכל הרוחות והשדים, פקד לירות עלינו אש תותחים.

„ובכן“, אמר, „הייתי באותו מקום לפני ימים אחדים. כאשר שמענו את היריות ואת השקט שהשתרר אחריהן ידענו שהנכם או הרוגים, או שבוים,

או נסוגים. על כן כיסינו את השטח באש, שלא יבוא בעקבותיכם האויב. אילו נהרגתם, לא היה במעט אש תותחים כדי להטרידכם“.

„פטרול סנאפור“ נכשל. כל הידיעות שהשגנו היו כי הגרמנים עומדים על משמרתם, כי אין בגשר מיקוש נגד אדם, וכי הגשר פוצץ — והרי מטוס תצפית ארטיילרי דיוח זאת לפני ימים אחדים; ונתמזל מזלנו שנתרנו חיים וכשירים לצאת לפטרול בלילה הבא. אשר למדנו על אודות פטרול היה מוכן מאלינו.

בהגיע אלינו גליון „הכוכבים והפסים“ (עתון צבא ארה"ב במלחה"ע ה-2) של היום שלאחר כשלוון „סנאפור“ קראנו בו סיכום מובלע של הפעולה:

גזרת האמריקנים, המוצפת גשם כבד ובוץ עמוק, נותרה סטטית בכללותה, הגם שהיתה בה פעילות קלה...

תיקון-מקום בחוברת „צקלוון“ מס' 52

כי גורם הזמן קובע רבות במלחמות — ידוע גם ידוע, אך לא פחותה חשיבותו בעתונות; ובעתונות צבאית — לא כל שכן. רצה מזלו של „מסע עומאן 1957“ כי יזמן בין שתי חוברות של „מערכות“, ועל כן את שיקופו מצא בחוברת „צקלוון“ (מס' 52). יצוין כי לעת-עתה זהו, כמדומה, שיקופו היחיד של מסע-המלחמה הנ"ל בעתונות העברית, המנסה לגולל גם את היריעה הצבאית שבו: החל בתיאורו המקיף של „מסע עומאן“ הראשון, בשלהי 1955 — וגמור בפירוטי הכוחות, וניתוחים גיאוגרפיים-אופרטיביים, המתייחסים גם אל ראשיתה וגם אל ימיה האחרונים ביותר, של מסע שנה זו. המעיין בריכוז-סקירות זה שב „צקלוון“ מס' 52 — מוטב לו כי יביא בחשבון שגפל בו, במקום אחד, שיבוש מצער: הציור מוקף-המסגרת, שניתן שם לאופן-הכתיבה המשונה, האופייני לבריטים בתריסר השנים האחרונות מדי דברם על מלחמת-מדבר, כי כמעט ואינם יכולים להתאפק מלתמוך-ידידותיהם בתורת המדברית של רומל הגרמני — צריך היה למעשה לבוא באמצע הרשימה „סיומו של פרק“, בעמ' 36 (שם), במקום בו מתוארת התפרסותם והתקדמותם של הכוחות העומאניים והבריטיים כלפי פירק וניינה; ותחת זאת — „תקע“ אותו משום-מה „הבחור-החסדן“ בשולף עמ' 39, בפרשת תיאור הגייסות המקומיים השונים שהבריטים מקיימים בארצות דרום-ערב הנתונות לחסותם, בעיין בו הקורא מחדש — יקשרו-נא במקומו הנכון, שהועתק לן במחשבת-החילה

מדף הספרים

כלרי

Major Gen J.F.C. Fuller : A Military History of the Western World, Volume III.
Funk and Wagnalls Company, N.Y., U.S.A., 666 pp., index, maps, diagrams,
\$ 6.00.

השלישי והאחרון לסדרת הכרכים על „ההיסטוריה הצבאית של העולם המערבי“ מאת אחד מחכמי המלחמה הבולטים ביותר של הזמן החדש, ובעל עבודות שהפכו לקלסיות מרגע צאתן לאור — המיורגנרל פולר; כרך זה מקיף את התקופה שבין „מערכת שבעת הימים“ בשנת 1862, במלחמת האזרחים האמריקנית, ומערכת מפרץ לייטא, בשנת 1944, במלחמה השנייה.

י ב ש ה

Mortin Russ : The Last Parallel. Rinehart & Company, 1956, 333 pp., \$ 3.95.

סיפורו הקריא והמעורר-מחשבה של סמל-צבא-הצי האמריקני (ה„מארינס“), על קורותיו בשלבים האחרונים של מלחמת קוריאה. הצגת-הדברים של המחבר גלוית-לב, ולעיתים מרגיזה.

Arthur Bryant : The Turn of the Tide. A History of the War years, based on the diaries of Field Marshal Lord Alanbrooke, Chief of the Imperial General Staff. Doubleday & Company, 1957, 637, PP., ill., Maps, index, \$ 6.95.

הראשון לסדרה בת שני כרכים (השני יקרא „נצחון המערב“), שכתב היסטוריון בריטי נודע לפי יומניו וזכרונותיו של ראש המטה הקיסרי הבריטי במלחמה השנייה, הפלדמרשל לורד אלנברוק.

ים

Dudley Pope : Graf Spec. J.B. Lippincott Co., Philadelphia, U.S.A., \$ 3.95

כותרת-משנה לספר — „חייה ומותה של פושטת“. יש בו תיאור חי של אנית-מערכה-של-כיס גרמנית זו, אשר טובעה בידי אנשיה-היא, אחרי קרב ימי נודע בדצמבר לשנת 1939, והיא משמשת עד היום הזה כעדות כיצד אין נוהגים במסיבות בהן היתה נתונה.

Capt Donald Mac Intyre : U-Boat Killer. W. W. Norton & Company, 1957, 239 pp., ill., \$ 3.75.

תיאור מרתק, עובדתי על משחתות בריטיות ומפעולותיהן במלחמה השנייה, כתוב בידי אחד מ„כוכבי-הים הבריטיים הנודעים“.

דואר רשמי

צמח חיים
168281/ק
שד"י ירושלים 103
יפו

לאנשי צבא ולמנויי "מערכות"

החל מחדש אוגוסט ש"ז יוכלו אנשי צבא במדים ומנויי "מערכות" לרכוש ספרי ההוצאה בהנחה של 25% במקומות המצויינים מטה.

מנויי "מערכות" יצוידו בכרטיס מגוי שישלח אליהם באמצעות הדואר ושיזכה אותם בהנחה זו.

להלן רשימת מקומות המכירה:

- תל-אביב :** "מערכות" הפצה ראשית, רח' נחלת בנימין 57, טל. 29708.
בימ"ס "מסדה", רח' הרצל 2, טלפון 61088.
בימ"ס "מסדה", רח' בן-יהודה 17, טלפון 24651.
ג. טריואקס, רח' הרצל 18, טלפון 3746.
- ירושלים :** בימ"ס "מסדה", רח' בן-הלל 1, טלפון 5464.
- חיפה :** בימ"ס "מסדה", רח' הרצל 61, טלפון 4376.
- ראשון-לציון :** בימ"ס "מסדה".
- הרצליה :** בימ"ס "מסדה".
- טבריה :** בימ"ס "גזית" (א. אטינגר) בנין רסקו, טלפון 38.

רשימה נוספת של מקומות-מכירה תתפרסם בקרוב.